
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК [334.758+334.758.2]:339.72

О. В. Абакуменко, д.е.н., доцент,
Р. О. Бистров, магістр**ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ НА СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ**

Анотація. У статті досліджуються основні тенденції процесів злиття і поглинання на світовому фінансовому ринку в цілому та його окремих сегментах зокрема. Констатовано, що обсяги та вартість злиття і поглинання у фінансовому секторі під впливом чергової хвилі фінансової кризи мають тенденцію до скорочення порівняно з 2010 роком. В банківському секторі та на страховому ринку за обсягами угод злиття і поглинання та їхньою кількістю лідирують країни Південної та Північної Америки, що зумовлює підвищені ризики та загрози для світової економіки.

Ключові слова: фінансовий ринок, злиття і поглинання, фінансовий сектор, реорганізація, консолідація.

О. В. Абакуменко, д.э.н., доцент,
Р. О. Быстров, магистр**СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ НА МИРОВОМ ФИНАНСОВОМ РЫНКЕ**

Аннотация. В статье исследуются основные тенденции процессов слияния и поглощения на мировом финансовом рынке в целом и его отдельных сегментах в частности. Констатировано, что объемы и стоимость слияний и поглощений в финансовом секторе под влиянием очередной волны финансового кризиса характеризуются тенденцией к сокращению по сравнению с 2010 годом. В банковском секторе и на страховом рынке по объемам сделок слияний и поглощений и их количеству лидируют страны Северной и Южной Америки, что обуславливает повышенные риски и угрозы для мировой экономики.

Ключевые слова: финансовый рынок слияния и поглощения, финансовый сектор, реорганизация, консолидация.

О. V. Abakumenko, doctor of economic sciences, associate professor,
R. O. Bystrov, master**MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE GLOBAL FINANCIAL MARKETS**

Abstract. In the paper the main trends of mergers and acquisitions of the global financial market on the whole and its individual segments in particular are examined. It is established that the volume and value of mergers and acquisitions in the financial sector under the influence of the next wave of the financial crisis are characterized by a tendency to decrease compared with 2010. Countries of The North and South America are leaders of their number terms of mergers and acquisitions in the banking sector and in the insurance market, which leads to the increased risks and threats to the global economy.

Keywords: financial market mergers and acquisitions, financial sector, reorganization, consolidation.

Постановка проблеми. Протягом кількох останніх десятиліть світовий фінансовий ринок пережив декілька хвиль консолідаційних процесів. Значна кількість фінансових установ завжди прагне до збільшення своєї присутності на ринку, розширення кола своїх клієнтів та підвищення ефективності діяльності, а фінансова глобалізація дає додатковий поштовх до укрупнення, оскільки конкурувати доводиться не лише з національними, а й з великими міжнародними компаніями. Враховуючи впевнене зростання рівня фінансіалізації національних та світової економік, дослідження процесів злиття та поглинання на фінансових ринках набуває все більшої актуальності.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси злиття і поглинання знайшли своє відображення у працях Т. Веблена, С. Зайзеля, Ф. Крюгера, А. Маршала, Дж. Робінсон, Й. Шумпете-ра та багатьох інших. Вагомий внесок у наукове дослідження актуальних проблем злиття і поглинання суб'єктів господарювання зроблено вітчизняними дослідниками: В. В. Зельдісом, О. В. Етоковою, Є. Ю. Ковним, Л. В. Крючковим, В. В. Ряботою, В. В. Томаревою, Н. В. Щербаковою та багатьма іншими. Проте дана проблематика потребує подальших ґрунтовних досліджень, зважаючи на активне підвищення обсягів консолідаційних угод у фінансовому секторі.

Метою статті є аналіз основних тенденцій процесів злиття та поглинання на світовому фінансовому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світова криза 2008 року внесла значні корективи в тенденції розвитку ринку злиття і поглинання, і кількість та вартість угод M&A почала стрімко знижуватися. У першу чергу, зменшилася активність на ринку транскордонних консолідаційних угод, оскільки для більшості фінансових установ експансія на нові ринки перестала бути головним стратегічним напрямком, і вся увага була зосереджена на підтримці фінансової стійкості та ліквідності. 2008 рік став рекордним за кількістю скасованих угод. За даними аналітичної компанії Dealogic, більш ніж 1,3 тис. компаній протягом року відмовилися від проведення M&A угод. Ділова активність на ринку капіталу скорочувалася пропорційно поглибленню проблем, викликаних глобальною фінансово-економічною кризою.

Починаючи з 2010 року, глобальний ринок злиття і поглинання почав поступово відновлюватися, проте активність на фінансовому ринку залишилася низькою.

Загальний обсяг угод злиття і поглинання у 2013 році вперше зменшився за останні чотири роки, при цьому обсяг угод на фінансовому ринку за цей самий період жодного разу не перевищував показник 2010 року (рис. 1). Питома вага угод на фінансовому ринку в загальному обсязі світового ринку M&A зменшилася з 12% до 9,6% [1].

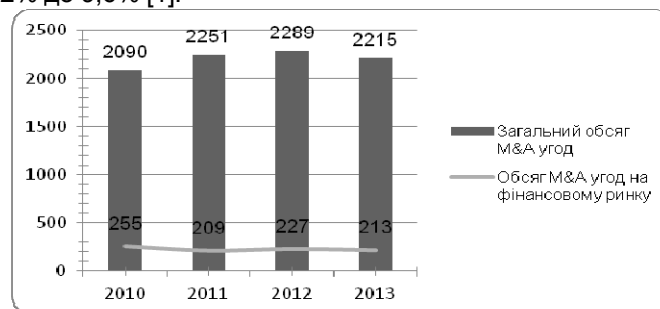

Рис. 1. Динаміка обсягу угод злиття і поглинання

Кількість угод злиття і поглинання на світовому фінансовому ринку у 2013 році у порівнянні з 2010 роком скоротилася на 21% (рис. 2), при цьому їхня вартість зменшилася на 16% (рис. 3). Найбільша частка угод як за обсягом, так і за кількістю припадає на банківський сектор і становить відповідно 74% та 56% [2].

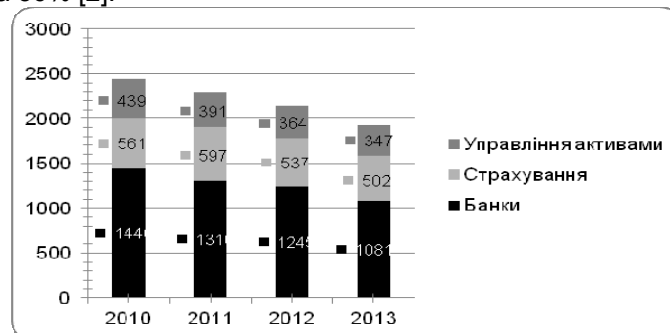

Рис. 2. Кількість M&A угод на світовому фінансовому ринку

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Вартість 63% угод злиття і поглинання, укладених на фінансовому ринку, складала менше 100 млн дол. (рис. 4). Найбільший обсяг угод було укладено в США та Греції (внаслідок консолідаційної діяльності Грецького фонду фінансової стабільності (Hellenic Financial Stability Fund), створеного для розподілу коштів, що одержуються Грецією в рамках міжнародних програм допомоги).

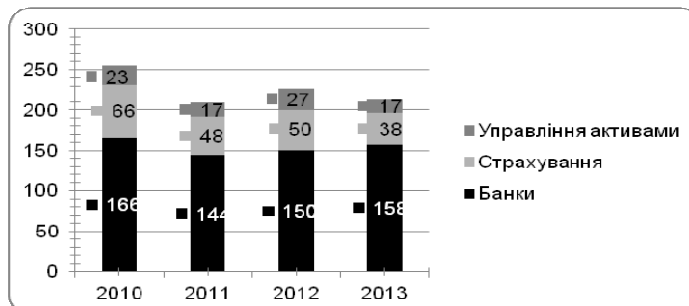

Рис. 3. Обсяг M&A угод на світовому фінансовому ринку, млрд дол.

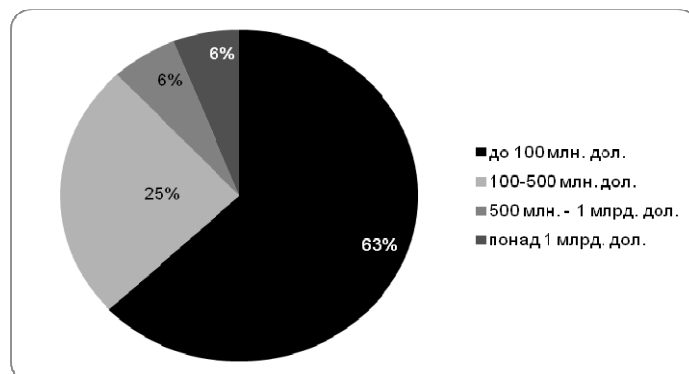

Рис. 4. Вартість M&A угод на фінансовому ринку у 2013 році

На думку експертів PricewaterhouseCoopers (PwC), однієї з найбільших у світі міжнародних компаній з аудиту, оподаткування та права, зниження активності на ринку банківських угод злиття і поглинання, що спостерігається протягом останніх років, є не просто циклічним спадом, а радикальною зміною економічного і нормативно правового середовища. Як зазначив Нік Пейдж, партнер PwC у відділі консультаційних послуг із супроводу угод з капіталом, за останнє десятиліття більшість угод злиття і поглинання на фінансовому ринку незмінно здійснювалася в банківському секторі, а зниження активності в останні роки є ознакою незворотних змін [3].

За результатами опитування, проведеного аудиторською компанією KPMG, серед головних рушійних факторів злиття і поглинання в банківському секторі респонденти виділили:

- регуляторні зміни (31%);
- доступ до нових географічних ринків (30%);
- доступ до нових ресурсів (29%);
- доступ до нових технологій та продуктів (28%);
- відсутність можливостей органічного зростання (18%);
- навантаження пенсійних та медичних відрахувань (12%);
- синергія продуктів (10%);
- витрати на оплату праці (8%) [4].

Незважаючи на скорочення кількості угод в банківському секторі, їхня вартість за минулий рік збільшилася на 5%, при цьому вартість 28 з них перевищувала 1 млрд дол. Найбільше угод було укладено в Америці, Східній та Західній Європі (табл. 1). На США та Грецію припадає понад 50% вартості всіх банківських M&A.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Таблиця 1

Кількість та обсяг М&А угод в банківському секторі

Регіон	2010		2011		2012		2013	
	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.
Америка	576	46	510	45	562	60	513	63
Західна Європа	302	46	249	59	200	53	196	58
Східна Європа	288	48	314	32	300	17	218	27
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	216	21	183	7	137	11	142	8
Середній Схід та Африка	58	3	52	1	50	11	23	2

Найпривабливішим ринком для здійснення угод злиття і поглинання в банківському секторі є Азіатсько-Тихоокеанський регіон, завдяки швидкій економічній експансії, збільшенню попиту на банківські продукти з боку середнього класу і зростанню числа дуже заможних людей. Очікується, що на ринку злиттів і поглинань будуть переважати внутрішні угоди, оскільки банки продовжують реагувати на зростання конкуренції і відчувають потребу в підвищенні ефективності основної діяльності та використання капіталу.

У США чекають нової хвилі консолідації серед дрібних і середніх банків. Американський банківський ринок, як і раніше, відносно роздроблений, і наслідки змін в законодавстві стимулюють багато фінансових інститутів шукати партнерів для злиття. Особливої значимості у цій ситуації набувають поправка Дурбана і закон Додда-Франка, які підвищують витрати на дотримання нормативно-правових вимог і змушують дрібні банки зміцнювати свій капітал і збільшувати масштаби діяльності. Крім цього, більш стабільним результатам оцінки активів і стимулюванню угод сприятиме і більш прозорий і зрозумілий бухгалтерський баланс.

Найбільшою угодою в банківському секторі та ринку капіталу став продаж американською страховою корпорацією AIG свого підрозділу International Lease Finance Corp., який займається лізингом літаків, нідерландській компанії AerCap Holdings (табл. 2). Також ряд значних угод було проведено у Греції, де 4 найбільші банки країни було рекапіталізовано та консолідовано на балансі Грецького фонду фінансової стабільності [5].

Таблиця 2

Найбільші М&А угоди в банківському секторі та ринку капіталу у 2013 році

№	Цільова компанія	Регіон	Компанія-покупець	Регіон	Вартість, млн дол.
1	International Lease Finance Corporation	США	AerCap Holdings NV	Нідерланди	26432
2	National Bank of Greece	Греція	Hellenic Financial Stability Fund	Греція	11403
3	Piraeus Bank	Греція	Hellenic Financial Stability Fund	Греція	9119
4	Eurobank Ergasias	Греція	Hellenic Financial Stability Fund	Греція	7633
5	Bank of Ayudhya	Тайланд	Bank of Ayudhya	Японія	5595
6	Alpha Bank	Греція	Hellenic Financial Stability Fund	Греція	5272
7	SNS Reaal	Нідерланди	State of the Netherlands	Нідерланди	5047
8	BNP Paribas Fortis	Бельгія	BNP Paribas	Франція	4385
9	OneWest Bank FSB	США	Ocwen Financial	США	2530
10	Capitalsource	США	PacWest Bancorp	США	2282

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

У секторі страхування активність консолідаційних процесів почала зростати у другій половині 90-х років. У період з 1995 року по 1997 рік вартість угод злиття і поглинання досягла 76 млрд дол. У 2007 році вартість найбільших угод склала понад 160 млрд дол. [6].

У 2013 році у секторі страхування було проведено 502 угоди злиття і поглинання, обсяг яких у порівнянні з 2010 роком зменшився на 42%. Вартість 9 угод перевищувала 1 млрд дол. Більшість угод було проведено в Америці та Західній Європі (табл. 3). У США було здійснено 187 M&A угод в обсязі 11,6 млрд дол., у Великій Британії – 69 угод вартістю 5,6 млрд дол. Азіатсько-Тихоокеанський регіон став єдиним, що продемонстрував позитивну динаміку як кількості, так і обсягу консолідаційних угод [7].

Очікується зростання активності на страховому ринку США, де близько 40% доходів брокерського ринку належить компаніям з річним доходом менше 10 млн дол., при цьому з майже 40 тис. страхових брокерів та агентів лише 7 мають дохід понад 1 млрд дол.

Таблиця 3

Кількість та обсяг M&A угод в секторі страхування

Регіон	2010		2011		2012		2013	
	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.
Америка	226	33	292	23	267	21	245	16
Західна Європа	170	12	170	15	141	12	130	11
Східна Європа	90	20	73	9	71	13	65	8
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	57	1	55	1	38	1	45	4
Середній Схід та Африка	23	2	18	1	22	1	15	1

Найбільшою M&A угодою в секторі страхування у 2013 році стало придбання інвестиційною компанією Hellman & Friedman американського страхового брокера Hub International, штат співробітників якого в США, Бразилії та Канаді перевищує 6,5 тис. чол. На думку експертів, дана угода дозволить розширити та покращити асортимент продуктів та послуг, що надаються, та розширити географічне охоплення ринку [8].

Таблиця 4

Найбільші M&A угоди в секторі страхування

№	Цільова компанія	Регіон	Компанія-покупець	Регіон	Вартість, млн дол.
1	Hub International	США	Hellman & Friedman	США	4400
2	Irish Life Group	Ірландія	Canada Life	Канада	1794
3	Generali PPF Holding	Чехія	Generali	Італія	1682
4	ING Life Insurance Korea	Південна Корея	Life Investment	Південна Корея	1654
5	Wesfarmers-Insurance Operations	Австралія	Insurance Australia Group	Австралія	1649
6	Domestic & General Group	Велика Британія	CVC Capital Partners	Велика Британія	1164
7	The Dominion of Canada General Insurance Company	Канада	The Travelers Companies	США	1104
8	MONY Life Insurance	США	Protective Life Insurance	США	1060
9	National Financial Partners	США	Madison Dearborn Partners	США	1016
10	Sanopus Group	Велика Британія	Sompo Japan Insurance	Японія	973

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Обсяг угод злиття і поглинання в секторі управління активами скоротився на 37% і склав 17 млрд дол. Близько 80% угод було укладено в Америці та Західній Європі (табл. 5), проте обсяг угод в Америці за рік скоротився більше ніж удвічі [9]. Кількість угод, проведених в Східній Європі, зменшилася майже на 40%, але загальна вартість залишилася на рівні 2012 року і склала приблизно 2 млрд дол.

Японська фінансова корпорація Orix придбала підрозділ з управління активами Robeco Groer, який належав нідерландській банківській групі Rabobank, за 2,6 млрд дол., що стало однією із значних угод в секторі управління активами у 2013 році і найбільшою в історії японської корпорації (табл. 6). На думку керівництва Orix, відносно автономний та з ефективним управлінням підрозділ бізнесу Robeco ідеально підходить для реалізації амбітних завдань компанії в галузі глобального управління активами, і його діяльність буде спрямована на досягнення високих інвестиційних показників для клієнтів [10].

Таблиця 5

Кількість та обсяг М&А угод в секторі управління активами

Реґіон	2010		2011		2012		2013	
	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.	Кількість	Обсяг, млрд дол.
Америка	131	7	126	5	116	17	122	6
Західна Європа	157	9	130	8	116	8	139	8
Східна Європа	122	4	92	3	88	2	54	2
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	9	0,2	19	0	11	0	14	0
Середній Схід та Африка	17	2	15	0,3	21	0,5	10	0,2

Таблиця 6

Найбільші М&А угоди в секторі управління активами

№	Цільова компанія	Реґіон	Компанія-покупець	Реґіон	Вартість, млн дол.
1	Robeco Groer	Нідерланди	ORIX	Японія	2590
2	AFP Provida	Чілі	MetLife	США	2000
3	Santander Asset Management	Іспанія	Warburg Pincus General Atlantic	США	1336
4	Scottish Widows Investment Partnership	Велика Британія	Aberdeen Asset Management	Велика Британія	1067
5	Cazenove Capital	Велика Британія	Schroders	Велика Британія	644
6	BBVA Horizonte AFP	Перу	The Bank of Nova Scotia Sura Asset Management Espana	Канада, Іспанія	516
7	Dexia Asset Management	Бельгія	New York Life Investment Management	США	514
8	AFP Horizonte	Перу	AFP Integra AFP Profuturo	Перу	513
9	Founder BEA Trust Company	Китай	Founder Securities Founder Hesheng Investment	Китай	460
10	Genworth Wealth Management	США	Aquiline Capital Partners Genstar Capital	США	413

Висновки. Таким чином, незважаючи на підвищення активності на глобальному ринку злиття і поглинання, інтенсивність консолідаційних процесів у фінансовому секторі залишається низькою. За останні 4 роки кількість банківських М&А зменшилася на 25%, в секторі страхування – на 11%, в сфері управління активами – на 21%. Загальна вартість угод злиття і поглинання за цей період зменшилася на 16%.

Боргова криза, політична та економічна невизначеність в Європі суттєво ускладнюють проведення М&А угод, особливо транскордонних. У США очікується підвищення активності М&А у

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

фінансовому секторі через регуляторні зміни, які вимагають від дрібних фінансових установ збільшення капіталу та масштабів діяльності. У цей же час установи з міцним фінансовим станом мають змогу розширити діяльність за рахунок виходу на нові ринки. Найбільш перспективним вважається Азіатсько-Тихоокеанський регіон, де за рахунок збільшення середнього класу та заможного населення стрімко зростає попит на фінансові послуги.

Література

1. Press releases [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mergermarket.com/info/category/press-release/2014/>
2. Global financial services M&A themes 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Global_financial_services_M_and_A_themes_2014/\\$FILE/EY-Global-Financial-Services-M-A-themes-2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Global_financial_services_M_and_A_themes_2014/$FILE/EY-Global-Financial-Services-M-A-themes-2014.pdf)
3. Долговой кризис радикально меняет M&A в банковском секторе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://delo.ua/world/dolgovoy-krizis-radikalno-menjaet-ma-v-bankovskom-sektore-pwc-202521/>
4. 2013 Community Banking Industry Outlook Survey [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kpmg.com/US/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/community-banking-industry-outlook-survey-2013.pdf>
5. Крупнейшие греческие банки прошли рекапитализацию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance.liga.net/banks/2012/5/29/news/28178.htm>
6. Глобализация мирового рынка страховых услуг: условия и основные тенденции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance-finance.com/strahovanie-book/globalizatsiya-mirovogo-ryinka-strahovyih.html>
7. Insurance M&A Trends That May Lead to 'Perfect Storm' in 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insurancejournal.com/news/national/2014/01/09/316503.htm>
8. Hellman & Friedman приобретает страхового брокера Hub [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inventure.com.ua/news/world/hellman-friedman-priobretaet-za-4-4-mlrd-strahovogo-brokera-hub>
9. Японская Orix покупает 90% акций Robeco у Rabobank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfd.ru/news/view/?id=1777310>

References

1. Mergermarket. (2014). *Latest News & Press Releases*. Retrieved from <http://www.mergermarket.com/info/category/press-release/2014/>.
2. Ernst & Young. (2014). *Global financial services M&A themes 2014*. Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Global_financial_services_M_and_A_themes_2014/\\$FILE/EY-Global-Financial-Services-M-A-themes-2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Global_financial_services_M_and_A_themes_2014/$FILE/EY-Global-Financial-Services-M-A-themes-2014.pdf)
3. *Dolgovoy krizis radikalno menyayet M&A v bankovskom sektore [The debt crisis is radically changing M&A in the banking sector]*. (n.d.) Retrieved from <http://delo.ua/world/dolgovoy-krizis-radikalno-menjaet-ma-v-bankovskom-sektore-pwc-202521/> [in Russian].
4. KPMG. (2013). *2013 Community Banking Industry Outlook Survey*. Retrieved from: <https://www.kpmg.com/US/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/community-banking-industry-outlook-survey-2013.pdf>.
5. Liga. Finansy. (2012). *Krupneyshiy grecheskiye banki proshli rekapitalizatsiyu [The largest Greek banks have been recapitalized]*. Retrieved from <http://finance.liga.net/banks/2012/5/29/news/28178.htm> [in Russian].
6. Kabantseva, N. G. (n.d.) *Globalizatsiya mirovogo rynka strakhovykh uslug: usloviya i osnovnye tendentsii [The globalization of the world market of insurance services: conditions and key trends]*. In *Strakhovoye delo. Uchebnoye posobiye – Insurance. Tutorial*. Retrieved from <http://finance-finance.com/strahovanie-book/globalizatsiya-mirovogo-ryinka-strahovyih.html> [in Russian].
7. Sponseller, M., & Perkel, B. (2014). *Insurance M&A Trends That May Lead to 'Perfect Storm' in 2014*. Retrieved from <http://www.insurancejournal.com/news/national/2014/01/09/316503.htm>.
8. *Hellman & Friedman priobretayet strakhovogo brokera Hub [Hellman & Friedman acquires insurance broker Hub]*. (2013). Retrieved from <http://inventure.com.ua/news/world/hellman-friedman-priobretaet-za-4-4-mlrd-strahovogo-brokera-hub> [in Russian].
9. MFD.RU. (2013). *Yaponskaya Orix pokupayet 90% aktsiy Robeco u Rabobank [Japanese Orix buys 90% stake of Robeco in Rabobank]*. Retrieved from <http://mfd.ru/news/view/?id=1777310> [in Russian].

Надійшла 20.03.2014